

Türk Anayasa Hukuku Ünite:5

*Yasama ve yürütme işlemlerine giriş; Devletin hukuki sonuçlar doğuran işlevleri aralarında iş birliği bulunan değişik organlar tarafından yerine getirilir. Bu işlevler; yasama, yürütme ve yargı faaliyetleridir.

-Devletin hukuki açıdan işlevlerini sınıflamada maddi ve şekli (organik) olmak üzere 2 ölçüt kullanılır.

*Maddi ölçüt; Yapılan işlemi bu işlevi yerine getiren kişi ve makamları göz önünde bulundurmadan yapılan hukuki işlemin içeriğine göre belirleyen ölçüttür. Buna göre;

- Yasama işlemi genel, soyut, sürekli, nesnel, kişisel olmayan işlemlerdir.

-Yürütme işlemi bireysel ve somuttur.

-Yargı işlemi ise hukuki uyumsuzluğu çözen işlemdir.

*Şekli ölçüt; Devletin işlevlerini ve bu işlevleri yerine getirirken yaptığı hukuki işlemleri, o işlemi yapan organa ya da yapılmış biçimine göre sınıflayan ölçüttür. Buna göre;

-Yasama organı tarafından yasa adı altında ve yasa biçiminde kabul edilen bütün işlemler yasadır.

-İşlemin genel ve soyut ya da bireysel ve somut nitelik taşıması önem taşımaz.

-Yürütme işlemi yürütme organı tarafından yapılan işlemlere denir.

-Yürütme organının bir yasaya dayanmak kaydıyla hem bireysel ve somut hem de genel ve soyut nitelikte yaptığı düzenleyici işlemlerin tümü yürütme işidir.

*Yasama organının işlemleri;

-Yasama yetkisi; TBMM'nin yasa yapma ve parlamento kararı alma yetkisi olarak tanımlanır.

-Anayasanın 7. Maddesine göre yasama yetkisi Türk Milleti adına TBMM ye aittir. Bu yetki devredilemez. Anayasanın TBMM ye verdiği yasama yetkisine ilişkin 3 ilke vardır.

*Yasama yetkisinin asliliği (ilk- elliği)

*Genelliği

*Devredilmezliği

-Yasama yetkisinin asliliği; Bu yetkinin ilk el olması ve doğrudan anayasadan kaynaklanması anlamına gelir. Yasama yetkisinin ilk elliği, araya başka bir işlem girmeksizin parlamentonun bir alanı doğrudan yasayla düzenleyebilmesidir.

-Yasama yetkisinin genelliği; Yasama organının sınırsız bir düzenleme yetkisine sahip olmasını ifade eder. Yasama organı için tek sınır anayasadır. Yasama organının genelliği aynı zamanda yürütme organına özgülenmiş bir alanın olmaması anlamına gelir, bu ilke gereğince yasama organı her konuyu istediği ayrıntıda düzenleyebilir. Türkiye'de yürütme organının mahfuz bir yetki alanı vardır. Yani yürürlükteki yasaların uygulanmasıdır.

-Yasama yetkisinin devredilmezliği; Yasama organının düzenleme alanına giren ve yasama işlevi niteliğinde olan işlemlerin başka bir organ tarafından yapılmasını yasaklamaktadır. Yasa genel olarak maddi ve şekli olmak üzere 2 biçimde tanımlanır.

-Şekli yasa; Metnin içeriğine değil o metni kimin yaptığına bağlı olarak tanımlanır.

-Maddi yasa; Genel soyut, kişisel olmayan kurallar içeren metne verilen addır. Maddi yasa tüzük ve yönetmelik gibi şekli açıdan idari düzenleyici işlemleri de kapsar.

-Yasama organının bir tüzel kişiliği vardır. Bu tüzel kişilik TBMM başkanlığı tarafından temsil edilir. Yasama işlemleri yasalar ve TBMM'nin aldığı kararlardır.

-Diğer yasalardan farklı olarak düzenlenmiş yasama işlemleri;

- 1)Yasa
- 2)Bütçe ve kesin hesap yasaları
- 3)Uluslar arası anlaşmaların uygun bulunması
- 4)Parlamento kararları
- 5) İçtüzük

1)Yasa; TBMM'nin anayasa ve içtüzük de belirtilen yöntem ve esaslarına göre yasa adı altında yaptığı kural olarak genel, soyut, nesnel sürekli nitelikte olan işlemlere denir.Yasa yapma yetkisi TBMM'ye aittir.

-Yasalar ya milletvekilleri tarafından yasa teklifi ile ya da bakanlar kurulu yasa tasarısı ile yapılır.

-Yasa teklifi en az bir milletvekili tarafından, yasa tasarısı başbakan da dahil olmak üzere bakanlar kurulunun tümü tarafından imzalanarak TBMM başkanlığına sunulur.

-Yasa teklif ve tasarıları yazılı ve gerekçeli olmalıdır.

-1 tam yıl geçmedikçe genel kurulda reddedilmiş teklif veya tasarı aynı yasama dönemi içinde yeniden TBMM'ye sunulamaz. Bir yasama dönemi içinde sonuçlandırılmamış teklif ve tasarılar hükümsüz sayılır, buna kadük olma denir.

-Komisyonlar yasa yapımında işin mutfağıdır. Komisyon teklif yada tasarı hakkında bir rapor hazırlar ve bunu meclis başkanlığına sunar.

-Komisyon raporu genel kurul aksine karar almadıkça raporun dağıtımı tarihinden itibaren 48 saat geçmedikçe genel kurulda görüşmeye başlanamaz. Genel kurulda önce yasa tasarısı yada teklifinin tümü üzerinde görüşme açılır.

-Kanun tasarısı ve teklifleri genel kurulda kabul edildikten sonra yasa niteliğini alır.

-Yasanın kabul edilebilmesi için cumhurbaşkanı tarafından imzalanıp resmi gazete de yayımlanması gerekir.

-Meclis yasayı değiştirerek kabul ederse cumhurbaşkanı değiştirilmiş yasayı yeniden TBMM'ye geri gönderebilir.

2)Bütçe ve Kesin Hesap Yasaları;

-Bütçe tasarısı yürütme organı tarafından hazırlanır.

-Bakanlar kurulu genel ve katma bütçe yasa tasarıları ile milli bütçe tahminlerini gösteren raporu mali yılbaşından yani 1 ocak'tan itibaren en az 75 gün önce TBMM'ye sunar.

-Bütçe tasarıları ve raporlar bütçe komisyonunda görüşülür.40 üyeli komisyonun en az 25 üyesi iktidar grubu ya da gruplarına verilir.

-Bütçe komisyonu bütçe tasarısını 55 gün içinde görüşür.

-Gelirlerin toplanması ve harcamaların bütçeye uygun olarak yapılıp yapılmadığını TBMM adına Sayıştay yapar.

-TBMM bütçe tasarısını kabul ederek hükümeti ibra etmiş olur.

3)Milletlerarası Anlaşmaların Uygun Bulunması; 1982 anayasasına göre milletlerarası anlaşmalar TBMM tarafından bir yasayla uygun bulunur ve cumhurbaşkanı tarafından onaylanır.

-Anayasanın 90/5. maddesine göre, usulüne göre yürürlüğe konmuş uluslar arası anlaşmalar yasa hükmündedir yani yasalarla eş değerdedir.

-Temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslar arası anlaşma hükmüyle bir yasal düzenlemenin çatışması durumunda yargı organı bu çatışmayı tespit etmeli ve uluslar arası anlaşma hükmünü uygulamalıdır.

4)Parlamento Kararları; Yasama meclisinin yasa dışında yaptığı bütün işlemlere verilen addır.Bu kararlar TBMM'nin özerk yetkisine dayanarak oluşturduğu ve meclis başkanı aracılığıyla resmi gazetede yayımlanıp yürürlüğe giren işlemlerdir.

-Meclisin iç işleyişi ve çalışmaları;

-Meclis başkanı ve başkanlık divanının seçilmesi

-Komisyonların seçimi

-Meclisin tatile girmesi

-Açık ve gizli oylama kararı

-Meclis seçimlerinin yenilenmesine karar verme

-TBMM bir milletvekilinin yasama dokunulmazlığının kaldırılması ile meclis üyeliğinin düşmesini de karar biçiminde sonuca bağlar.

*Parlamento kararları;

-Cumhurbaşkanını vatana ihanetle suçlama

-Güven ya da güvensizlik oyu verme

-Genel görüşme

-Meclis araştırması ya da soruşturması açılmasına karar verme

-Yüce divana sevk

*Savaş hali ilanı, olağanüstü hal ve sıkıyönetim ilanı ile kalkınma planlarını onaylama kararları ile kamu baş denetçisi, radyo televizyon üst kurulu, Sayıştay ve anayasa mahkemesi gibi anayasa da ve yasalarda TBMM'ye tanınan üye seçme yetkisini de meclis karar biçiminde kullanmaktadır.

5)İçtüzük; Yasama meclislerinin kendi iç çalışmalarını düzenlemek için koydukları kurallara denir.

-İçtüzük iktidar-muhalefet ilişkilerinin dengeli biçimde yürütülmesi işlevini sağlar.

-TBMM çalışmalarını kendi yaptığı içtüzük hükümlerine göre yürütür.

-Şekli ölçüte göre içtüzük bir parlamento kararıdır. Bu nedenle diğer meclis kararları gibi içtüzükler de TBMM tarafından kabul edilir.

-İçtüzükleri yasa ve diğer meclis kararlarından ayıran yön ise maddi ölçüttür.

-İçtüzük yalnızca meclis çalışmalarını düzenler.

-İçtüzük değişiklik teklifini milletvekilleri yapabilir.Teklif önce anayasa komisyonunda ardın genel kurulda görüşülür.Değişiklik TBMM kararı olarak resmi gazete de yayımlanır ve yürürlüğe girer.

-Cumhurbaşkanının içtüzük değişikliklerini bir kez daha görüşmek üzere TBMM ye gönderme yetkisi yoktur, ancak bunlara karşı anayasa mahkemesine iptal davası açabilir.

-İçtüzük anayasa mahkemesinin anayasaya uygunluk denetimine bağlıdır.

*Yürütme organının işlemleri; Şekli ölçüte göre yürütme işlemi yürütme organı tarafından yapılan belli bir sonuç doğurmaya yönelik irade açıklamasıdır.

-Yürütme yetkisi ve görevi cumhurbaşkanı ve bakanlar kurulu tarafından anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

-Yürütme organı ancak bir yasa çerçevesinde işlem yapabilir.

-Normlar kademelenmesinde yürütme organının yapacağı işlemler yasaların altında yer alır.

*1982 anayasasının yürütme organına tanıdığı düzenleyici işlemler;

-Kanun hükmünde kararname

-Cumhurbaşkanlığı kararnamesi

-Tüzük

-Yönetmelik

*Kanun hükmünde kararname(KHK); İlk kez 1961 anayasasında 1971' de yapılan değişikliklerle Türk anayasa hukukuna girmiştir.

-KHK'ler yasalara eşit nitelikte yani yasa gücünde olan düzenlemelerdir. Bunlarla yürürlükteki yasalar değiştirilebilir ve kaldırılabilir.

-KHK çıkarma yetkisi bakanlar kuruluna aittir.

-Yetki yasası çıkarılacak KHK'nin amacını,kapsamını,ilkelerini,kullanma süresini ve süre içinde birden fazla kararname çıkarılıp çıkarılmayacağını gösterir.

-Genel esaslar, kişinin hakları ve ödevleri, siyasi haklar ve ödevler, temel haklar ve ödevler KHK'lerle düzenlenemez.

-Anayasa mahkemesi bir tür olağanüstü yöntem olarak gördüğü KHK'lerin anayasaya uygunluğunu denetlerken yetki yasasında konu unsuru bakımından; kısa süreklilik, önemlilik, zorunluluk ve ivedilik gibi anayasada öngörülmeleyen ek unsurlar da aramıştır.

-KHK'ler başbakan ve bütün bakanlar ile cumhurbaşkanı tarafından imzalanır ve resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girer.

-KHK'ler resmi gazetede yayımlandıkları gün TBMM'ye sunulur.

-KHK'lerin anayasaya uygunluğunun denetimini anayasa mahkemesi yapar.

*Sıkıyönetim ve olağanüstü hal KHK'leri; Yetki unsuru bakımından 2 noktada olağan KHK'lerden ayrılır.

1)Bu kararnameleri çıkarmaya cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan bakanlar kurulu yetkilidir.

2)Bu kararnameler için TBMM'nin bir yetki yasasıyla bakanlar kuruluna izin vermesi gerekir.

-Sıkıyönetim ya da olağanüstü hal süresince cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan bakanlar kurulu sıkıyönetim ya da olağanüstü halin gerekli kıldığı konularda KHK'ler çıkarabilir.

-Cumhurbaşkanı, başbakan ve bütün bakanların imzasını taşıyan sıkıyönetim ve olağanüstü hal KHK'si resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girer ve aynı gün TBMM'nin onayına sunulur.

-TBMM' ye sunulan sıkıyönetim ve olağanüstü hal KHK'leri öncelikle ve ivedilikle en geç 30 gün içinde görüşülür ve karara bağlanır.

*Cumhurbaşkanlığı kararnamesi; Cumhurbaşkanlığı genel sekreterliğinin kuruluşu, teşkilat ve çalışma esasları, personel atama işlemleri cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile düzenlenir.

-Cumhurbaşkanı tarafından hazırlanır ve onun imzasıyla yayımlanıp yürürlüğe konur.

-Bu kararnamelere karşı yargı yoluna başvurulamaz.

*Tüzükler; Anayasanın 115. maddesine göre tüzükler, yasanın uygulanmasını göstermek veya emrettiği işleri belirtmek üzere bakanlar kurulu tarafından çıkarılan düzenleyici işlemlerdir.

-Bakanlar kurulu hazırladığı tüzük tasarısını Danıştay'ın incelemesinden geçirmek şartıyla kullanabilir.

-Gerçekte tüzük çıkarma yetkisi bakanlar kurulu ile Danıştay arasında paylaştırılmıştır.

-Tüzükler yasalara aykırı olamaz.

-Tüzükler cumhurbaşkanı tarafından imzalanır, resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girer.

*Yönetmelikler; Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri tarafından kendi görev alanlarını ilgilendiren yasaların ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak için çıkartılır.

-Danıştay incelemesinden geçmez, cumhurbaşkanı tarafından imzalanma zorunluluğu ve resmi gazetede yayımlanma zorunluluğu yoktur.

-Yürütme organının; karar, tebliğ, sirküler, genelge,yönerge,duyuru,ilan gibi değişik adlar altında yaptığı düzenleyici işlemlere adsız düzenleyici işlem denir. Bu nitelikteki düzenleyici işlemler yönetmelik olarak nitelendirilir.

(ÜNİTE SONU ÖZET)

*Yasama organının işlemlerini açıklama.

Yasama yetkisi, TBMM'nin yasa yapma ve parlamento kararı alma yetkisi olarak tanımlanır. Anayasanın 7. Maddesine göre yasama yetkisi adına TBMM'ye aittir.Bu yetki devredilemez. Anayasanın TBMM'ye verdiği yasama yetkisine ilişkin olarak üç ilkedden söz edilebilir.Bunlar yasama yetkisinin asliliği (ilk elligi), genelligi ve devredilmezligidir.Yasama yetkisinin asliliği bu yetkinin ilkel olması ve doğrudan anayasadan kaynaklanması anlamına gelir.Yasama yetkisinin genelligi yasama organının sınırsız bir düzenleme yetkisine sahip olmasını ifade eder.Burada yasama organı için tek ve sınır anayasadır.Yasama yetkisinin devredilmezligi ilkesi yasama organının düzenleme alanına giren ve yasama işlevi niteliğinde olan işlemlerin başka bir organ tarafından yapılmasını yasaklamaktadır.

TBMM'nin anayasa ve içtüzükte belirtilen yöntem ve esaslara göre yasa adı altında yaptığı kural olarak genel soyut nesnel sürekli nitelikte olan işlemlere yasa denir.Yürütmenin KHK tüzük yönetmelik gibi adlarla yaptığı düzenleyici işlemler de genel soyut nesnel sürekli niteliktedir.

*Yürütme organının işlemlerini anlatma.

Şekli ölçüte göre yürütme işlemi yürütme organı tarafından yapılan belli bir sonuç doğurmaya yönelik irade açıklamasıdır .Anayasanın 8. maddesine göre yürütme yetkisi ve görevi cumhurbaşkanı ve bakanlar kurulu tarafından anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.Bu düzenlemede yürütmenin bir görev olarak nitelendirilmesinin nedeni yürütme yetkisinin ikincil nitelikte olmasından kaynaklanır.Bunun anlamı yürütme organının işlemlerinin yasaya dayanmak zorunda olmasıdır.Anayasanın 8. Maddesinde yürütmenin bir yetki olarak nitelendirilmesi ise anayasa tarafından yürütme yetkisinin ikincil niteliğine getirilmiş istisnalardan kaynaklanır.Bu istisnalar sıkıyönetim ve olağanüstü dönemlerinde çıkarılan KHK'ler ile cumhurbaşkanlığı kararnamesidir.....

ÜNİTE:6

*1982 anayasasına göre TBMM'nin oluşumu; TBMM 4 yıllık bir görev süresi için seçilmekte ve yasama organı genel oyla seçilen 550 milletvekilinden oluşmaktadır.

-25 yaşını dolduran her yurttaşın seçimlerde aday olma hakkı bulunur.

-Belli koşullara sahip olmayanlar milletvekili seçilemezler.Bunlar;

-En az ilkokul mezunu olmayanlar

-Kısıtlılar

-Askerlik yapmamış olanlar

-Kamu hizmetinden yasaklılar

-Suç işlemiş olanlar

-Konum itibariyle aday olamayacak kişiler;

-Hakimler ve savcılar

-Yüksek yargı organları mensupları

-Yükseköğretim kurulu üyeleri

-Kamu görevlileri

-Öğretim elemanları

-Milletvekili seçimine ilişkin olarak kabul edilen seçim sistemi bir orantılı temsil usulü olan d'Hondt sistemidir.

-1982 anayasası döneminde seçim sistemi %10 ulusal baraj öngörülme suretiyle uygulanmaktadır.

-1982 anayasası ölüm veya milletvekilliği sıfatının kaybedilmesine yol açan haller sonucunda meydana gelen milletvekilliği boşalmalarının tamamlanmasına ilişkin olarak ara seçim mekanizması düzenlenmiştir.

-Ara seçimin yapılabilmesi için bazı koşulların gerçekleşmesi gerekir. Bunlar;

-Ara seçim her seçim döneminde sadece 1 kez yapılabilir.

-Ara seçim genel seçimden 30 ay geçmedikten sonra yapılamaz.

-Ara seçim yapılabilmesi için meclis üye tam sayısının en az %5'inin boşalması gerekir.

-Bu koşullar dairesinde ara seçimler 3 ay içinde yapılır.

-Genel seçimlere 1 yıl kala ara seçim yapılması anayasal olarak yasaktır.

*Seçimlerin ertelenmesi sadece savaş sebebiyle seçimlerin yapılmasına imkan görülmezse TBMM kararıyla 1 yıllık süre için ertelenir.

*Seçimlerin genel yönetim ve denetimi 7 asıl ve 4 yedek üyeden oluşan yüksek seçim kurulunca gerçekleştirilir. Bu üyelerin 6 sı Yargıtay, 5 i Danıştay genel kurulunun kendi üyeleri içinden seçilir.

*Milletvekillerinin Hukuki Konumları;

1)Temsil ilişkisi ve göreve başlama; 1982 anayasası milli egemenlik ilkesine uygun olarak milletvekillerinin seçildikleri bölge veya kendilerini seçenleri temsil etmeyeceklerini, bütün milletin temsilcisi olacaklarını öngören bir hüküm sevk etmiştir.

-Seçilen milletvekillerinin göreve başlaması anayasanın 81. maddesine uygun olarak ant içmeyle mümkün olur.

2)Milletvekilliği ile bağdaşmayan işler; Milletvekillerinin yasama görevlerini yerine getirirken farklı iktidar odaklarının etkisi altına girmemesi ve yönlendirmesi ile karşılaşmaması için düşünülen bu kurum ile özellikle yürütme erkine ve iş çevrelerine karşı yasama organının bağımsızlığının sağlanması amaçlanmıştır.

- Milletvekillerinin 6 ayı geçmemek şartıyla ve belli bir konuda olmak üzere hükümet tarafından verilecek geçici bir görevi kabul etmesi TBMM kararına tabidir.

3)Yasama bağımsızlığı; Yasama organı üyelerinin görevlerini herhangi bir zorluk, baskı altında kalmadan serbestçe yapabilmelerini sağlamak olan yasama bağımsızlıkları, milletvekillerinin görevlerini gereği gibi gerçekleştirebilmesi sırasında başlatılabilecek adli takiplerin yaratacağı kesintileri engellemeye yöneliktir.

-Yasama bağımsızlığı; yasama sorumsuzluğu ve yasama dokunulmazlığı kavramlarına yer verir.

*Yasama sorumsuzluğu; Milletvekillerinin temsil ettikleri seçmen iradesini, görüşlerini ve isteklerini herhangi bir baskı altında kalmaksızın açıklayabilmesinin güvencesidir.

*Yasama dokunulmazlığı; Yasama organı üyelerinin görevlerini layıkıyla yerine getirebilmeleri için düşünülmüş olan ve bir suç eylemine ilişkin olarak ceza kovuşturması ve yargılamasından uzak

tutulmasını öngören bir bağışıklıktır.

4)Milletvekilliğinin düşmesi; Milletvekilinin istifası, ölüm veya ölüm yerine geçen haller, kesin hüküm giymesi, kısıtlanması, milletvekilliği ile bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar etmesi ve meclis çalışmalarına mazeretsiz veya izinsiz olarak 1 ay içinde en az 5 birleşim günü katılmaması milletvekilliği sıfatının yitirilmesine yol açar.

-Anayasanın öngördüğü bu hallerin dışında milletvekilleri için sıfat kaybına yol açan bir diğer gelişme ise cumhurbaşkanı seçilme durumudur.

-TBMM'nin yasama dokunulmazlığının kaldırılması kararları ve istifa, bağdaşmazlık veya devamsızlık nedenlerinden dolayı milletvekilliği sıfatının düşürülmesi kararların alındığı tarihten itibaren 7 gün içinde anayasa mahkemesine kararın iptali için dava açabilir. Anayasa mahkemesi iptal istemini 15 gün içinde karara bağlar.

5)Milletvekillerinin mali statüsü; Ödenek ve yolluklar başlıklı hüküm mali konuma ilişkin olup TBMM üyelerinin ödenek, yolluk ve emeklilik işlemlerinin kanunla düzenleneceğini belirtmiştir.

*TBMM'nin yapısı ve çalışma sistemi; TBMM başbakanlık divanı, siyasi parti grupları, yasama komisyonları ve danışma kurulu olmak üzere dört kısımdan oluşur.

-Divan; Meclis üyeleri arasından seçilen TBMM başkanı, başkanvekilleri, katip üyeler ve idari amirlerden oluşur. TBMM başkanlık divanı için 1 yasama dönemi içinde 2 kez seçim yapılır.

-Meclis başkanının seçimi 4 tur üzerinden gizli oy usulüyle yapılır. İlk iki oylamada aranan oy oranı üye tam sayısının en az 3/2 çoğunluğudur.

-Meclis çalışmalarına grupları aracılığıyla katılan siyasi partilerin bir grup oluşturulabilmesi için en az 20 milletvekiline sahip olması gerekir.

*Hüküm gereğince oluşturulan TBMM komisyonları;

-Anayasa komisyonu

-Adalet komisyonu

-Milli savunma komisyonu

-İç işleri komisyonu

-Dış işleri komisyonu

-Çevre komisyonu

-Dilekçe komisyonu

-Milli eğitim,kültür,gençlik ve spor komisyonu

-Sağlık,aile,çalışma ve sosyal işler komisyonu

-Bayındırlık,imar,ulaştırma ve turizm komisyonu

-Tarım,orman ve köy işleri komisyonu

-Plan ve bütçe komisyonu

-Kamu iktisadi teşebbüsleri komisyonu

-TBMM hesaplarını inceleme komisyonu

-Her yıl ekim ayının ilk günü kendiliğinden toplanan TBMM bir yasama yılı içinde en fazla 3 ay tatil yapabilir.

-TBMM çalışmalarını kendi içtüzük hükümlerine göre gerçekleştirir.

-TBMM genel kurulundaki görüşmeler aleniyeti esas olup, tutanak dergisinde tam olarak yayımlanacağı hükme bağlanmıştır.

*TBMM'nin görev ve yetkileri; Kanun yapma, hükümeti denetleme ve devlet bütçesini kabul etme

-Anayasanın genel olarak öngördüğü yetki ve görevler;

-Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak

-Bakanlar kurulunu ve bakanları denetmek

-Bakanlar kuruluna KHK çıkarma yetkisi vermek

-Bütçe ve kesin hesap kanun tasarılarını görüşmek ve kabul etmek

-Para basılmasına karar vermek

-Savaş ilanına karar vermek

- Milletlerarası anlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak
 - Meclis üye tam sayısının 5/3 ünün çoğunluğu kararıyla genel ve özel af ilan etmek
 - Hükümetin genel siyasetinin ya da bir bakanın bakanlığına ilişkin işlerden dolayı siyasal sorumluluğunun tartışıldığı ve güven oylamasıyla sonuçlanan bir denetim mekanizmasıdır.
 - Başbakan veya bakanların görevleriyle ilgili suçlardan dolayı yüce divanda yargılanmalarını gerektiren bir durumun varlığının tespiti için yasama organınca gerçekleştirilen soruşturmadır.
- (ÜNİTE SONU ÖZET)

*1982 anayasasına göre TBMM'nin oluşumunu açıklama

TBMM 4 yıllık bir görev süreci için seçilir ve genel oyla seçilen 550 milletvekilinden oluşur. 25 yaşını dolduran her yurttaşın seçimlerde aday olma hakkı bulunmakla birlikte belli koşullara sahip olmayanlar milletvekili seçilemezler.Milletvekili seçilemeyecek olanlar anayasanın 76/I. Maddesinde sayılmıştır.Milletvekili seçimine ilişkin olarak kabul edilen seçim sistemi bir orantılı temsil usulü olan d'hondt sistemidir.1982 anayasası döneminde bu seçim sistemi %10 ulusal baraj öngörülme suretiyle uygulanmaktadır.

*Milletvekillerinin hukuki konumlarını belirlemek

Anayasanın 80 ila 86. Maddeleri TBMM üyelerinin hukuki konumlarına ilişkin düzenlemeleri içermektedir.Bu çerçevede temsil ilişkisi,göreve başlama,üyelikle bağdaşmayan işler, yasama bağışlıkları,, milletvekilliğinin düşmesi ve milletvekillerinin mali konumları anayasal olarak düzenlenmiştir. 1982 anayasası milletvekillerinin bütün milletin temsilcisi olacaklarını öngörmektedir. Seçilen milletvekillerinin göreve başlamaları ise anayasanın 81. maddesine uygun olarak yapacakları ant içme ile mümkün olabilmektedir. Milletvekillerinin yasama görevlerini yerine getirirken farklı iktidar odaklarının etkisi altına girmemesi ve yönlendirmesi ile karşılaşmaması için düşünülen bu kurum ile özellikle yürütme erkine ve iş çevrelerine karşı yasama organının bağımsızlığının sağlanması amaçlanmıştır.Temel amacı yasama organı üyelerinin görevlerini herhangi bir zorluk baskı altında kalmadan serbestçe yapabilmelerini sağlamak olan yasama bağışlıkları milletvekillerinin görevlerini gereği gibi gerçekleştirebilmesi sırasında başlatılabilecek adli takiplerin yaratacağı kesintileri engellemeye yöneliktir.1982 anayasasının 83. maddesinde yasama dokunulmazlığı başlığı altında düzenlenen yasama bağışlıkları hem yasama sorumsuzluğu hem de yasama dokunulmazlığı kavramlarına yer vermektedir.

*Yasama organının içyapısını ve çalışma sistemini anlatma

TBMM; başkanlık divanı, siyasi parti grupları, yasama komisyonları ve danışma kurulu olmak üzere 4 kısımdan oluşur. Anayasanın 94. maddesi başkanlık divanını düzenler.Buna göre divan, meclis üyeleri arasından seçilen TBMM başkanı, başkanvekilleri, katip üyeler ve idare amirlerinden oluşur.Meclis çalışmalarına grup oluşturulabilmesi için en az 20 milletvekiline sahip olması gerekir.Anayasa ve içtüzük siyasi parti gruplarına çeşitli yetki ve görevler tanımış olmakla birlikte 3 hususta grupların karar alamayacağını öngörmüştür.Yasama dokunulmazlığının kaldırılması, meclis soruşturması konularında görüşme yapması ve karar alması yasaklanan gruplar aynı zamanda meclis başkanlığı seçimlerinde aday da gösteremez.Her yıl ekim ayının ilk günü kendiliğinden toplanan TBMM, bir yasama yılı içinde en fazla 3 ay tatil yapabilmektedir.Meclis ara verme ya da tatil esnasında cumhurbaşkanınca doğrudan ya da bakanlar kurulunun istemi üzerine

toplantıya çağırılabilir. Meclisi bu biçimde toplantıya çağırabilme yetkisi sadece cumhurbaşkanına ait değildir. Meclis başkanı da doğrudan ya da meclis üye tam sayısı itibariyle milletvekillerinin en az 5/1 inin istemi üzerine meclisi toplantıya çağırabilir. Bu biçimde ara vermeden ya da tatilden çağırılan TBMM öncelikle bu olağanüstü toplantıyı gerektiren konuyu görüşmek zorunluluğundadır. Aksi halde tekrar ara verme veya tatile devam edilemeyecektir.

***Yasama organının görev ve yetkilerini sıralama**

Görev ve yetkiler bakımından dünyadaki bütün temsili siyasal sistemlerin yasama organlarının 3 ana işlevi bulunmaktadır. Kanun yapma, hükümeti denetleme ve devlet bütçesini kabul etme olarak özetlenen bu faaliyetler 1982 anayasasıyla da öngörülmüş ve anayasanın 87. Maddesi okunduğunda TBMM'nin görev ve yetkileri genel olarak düzenlenmiştir. Kural koyma ve hükümetin sunduğu bütçe tasarısını kabul etme dışında öne çıkan bir diğer yasama fonksiyonu yürütmenin denetlenmesidir. Cumhurbaşkanının vatana ihanet olarak tanımlanan suç dışında sorumluluğunun anayasa tarafından kabul edilmemesi bu denetim işlevinin ağırlıklı olarak bakanlar kuruluna yönelik olmasını gerektirmiştir. Bu çerçevede 98.-100. maddeler arasında öngörülen soru, meclis araştırması, genel görüşme, gensoru ve meclis soruşturması araçlarıyla bu denetimin gerçekleştirileceği düzenlenmiştir. TBMM'nin kural koyma, denetim yapma ve bütçe hazırlama işlevlerine ilişkin yetki ve görevlerinin dışında anayasanın çeşitli maddelerinde dağıtılmış olarak bulunan farklı yetki ve görevleri de bulunur.

ÜNİTE:7

***Yürütme organının yapısı; Yasama erkinin koyduğu kuralları uygulayan ve oluşan hukuk düzenini işleten yürütme erkinin yapısal biçimlenişidir.**

-ABD başkanlık sisteminde olduğu gibi başkanlık sistemleri yürütme organının sadece başkan tarafından temsil edildiği ilk kategoriye girmektedir.

-Almanya, İsrail, İtalya, Yunanistan ve 2007 öncesi Türkiye gibi parlamenter sistemin uygulandığı ülkelerde bu seçimi özel olarak toplanan bir kurul ya da yasama organı yapmaktadır.

-Avusturya, Portekiz, Fransa, Finlandiya gibi yarı başkanlık sistemi örneklerinde devlet başkanını seçme yetkisi halka verilmiştir.

***Cumhurbaşkanının Seçimi; En az 40 yaşını doldurmuş, yükseköğrenim yapmış, TBMM üyeleri ya da milletvekili seçilme yeterliliğine sahip Türk yurttaşları, halkın yapacağı cumhurbaşkanlığı seçiminde aday olabilir.**

-Seçilen cumhurbaşkanının görev süresi 5 yıldır.

***Cumhurbaşkanının hukuksal ve siyasal konumu; Devlet başkanı olarak Türkiye Cumhuriyetini ve Türk milletinin birliğini temsil etme görevine sahip olan cumhurbaşkanı aynı zamanda anayasanın uygulanmasını ve devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetmekle yükümlüdür.**

-Cumhurbaşkanının konumuna ilişkin olarak ifade edebileceğimiz bir diğer konu vekalet kurumuna ilişkindir. 1982 anayasası Cumhurbaşkanının görevinden ayrılması durumunda kendisine TBMM başkanının vekalet edeceğini öngörür.

-Hastalık ve yurt dışına çıkma gibi nedenler söz konusu olduğunda cumhurbaşkanı yeniden görev başına dönünceye kadar ölüm, çekilme veya başka bir nedenle cumhurbaşkanlığı makamının sürekli olarak boşalması durumunda ise yeni cumhurbaşkanı seçilinceye kadar vekalet söz konusu olacaktır.

***Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri**

1)YASAMA İLE İLGİLİ OLANLAR

- *Yasama yılının ilk günü TBMM'de açılış konuşması yapmak
- *Toplanık halde bulunmayan TBMM'yi toplantıya çağırarak
- *Kanunları yayımlamak
- *Kanunları bir kez daha görüşmek üzere TBMM'ye geri göndermek
- *Anayasa değişikliği kanunlarını gerekli gördüğü takdirde halk oyuna sunmak
- *TBMM seçimlerinin yenilenmesine karar vermek
- *Belli yasama işlemleri hakkında anayasaya uygunluk denetimi yapabilmesi için anayasa mahkemesinde iptal davası açmak

2)YÜRÜTMEYLE İLGİLİ OLANLAR

- *Başbakanı atamak ve istifasını kabul etmek
- *Başbakanın önerisi üzerine bakanları atamak ve görevden almak
- *Bakanlar kuruluna başkanlık etmek ya da bakanlar kurulunu başkanlığında toplantıya çağırarak
- *Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyeti'nin temsilcilerini göndermek ve yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek
- *Milletlerarası antlaşmaları onaylamak ve yayımlamak
- *TBMM adına TSK'nin başkomutanlığını temsil etmek, TSK'nin kullanılmasına karar vermek
- *Genelkurmay başkanını atamak
- *MGK'yi toplantıya çağırarak ve kurula başkanlık etmek
- *Sıkıyönetim veya olağanüstü hal ilan etmek ve KHK çıkarmak
- *Kararnameleri imzalamak
- *Sürekli hastalık,sakatlık ve kocama nedenleriyle belirli kişilerin cezalarını hafifletmek yada kaldırmak
- *Devlet denetleme kurulu üyelerini ve başkanını atamak, kurulda araştırma ve denetleme yapmak
- *YÖK üyelerini seçmek
- *Üniversite rektörlerini seçmek

3)YARGIYLA İLGİLİ OLANLAR

- *Anayasa mahkemesi üyelerini seçmek
- *Danıştay üyelerinin 4/1 ini seçmek
- *Yargıtay cumhuriyet başsavcısı ve başsavcı vekilini seçmek
- *Askeri yargıtay ve AYİM üyelerini seçmek
- *HSYK üyelerini seçmek

-BAKANLAR KURULUNUN YAPISI VE KURULUŞU;İkili yürütme yapısının ikinci ayağını oluşturan Bakanlar Kurulu başbakan ve bakanlardan meydana gelir.

*Bakanlar kurulunun oluşum süreci cumhurbaşkanının yapmış olduğu görevlendirmeyle başlar.

-Bakanlar kurulunun görev ve sorumlulukları; Bakanların TBMM'ye karşı kişisel ve kolektif olmak üzere 2 tür sorumluluğu bulunur.

-Kişisel sorumlulukları; Kendi yetkileri içindeki işlerden ve emrindeki kişilerin eylem ve işlemlerinden kaynaklanır.

-Kolektif sorumlulukları;Hükümetin genel siyasetiyle ilgilidir.

-Meclis kararıyla yüce divana sevk edilen bakan düşerken başbakanın sevki halinde hükümet istifa etmiş sayılır.

- Herhangi bir nedenle boşalan bakanlığa en geç 10 gün içinde atama yapılması gerekir.
- TBMM seçimlerinden önce adalet,içişleri ve ulaştırma bakanları çekilir ve yerlerine başbakan tarafından meclis içinden yada dışarıdan bağımsızlar atanır.
- *TÜRKİYENİN HÜKÜMET SİSTEMİ; 1982 anayasası ilk hali itibariyle yasama ve yürütme ilişkileri bakımından parlamenter bir hükümet sistemi öngörmüştür.
- *Cumhurbaşkanının seçimini TBMM yaparken hükümetin görevine devam edebilmesi için meclisin güvenoyuna bağlı kılınmıştır.
- OLAĞANÜSTÜ YÖNETİM USÜLLERİ;Devletin sınırlandırılması ve sorumluluğu serbest seçimler,güçler ayrılığı,hukuk devleti ilkesi,insan haklarının korunması gibi araçlarla sağlanır.
- Olağanüstü yönetim usulü;Devletin olağan hukuk kuralları ve uygulamaları ile başa çıkmasına olanak bulunmayan, afet, ayaklanma, iç savaş, savaş gibi ulusun yada devletin varlığına ve geleceğine yönelik tehlike ve tehdit oluşturan olağan dışı bir durumla karşılaşması halinde bunu ortadan kaldırmak için başvurduğu istisnai yönetim biçimidir.
- Olağanüstü yönetim usullerinin özellikleri arasında bunların geçici ve istisnai olması, yürütme organına ve idareye olağan dönemlerden daha geniş düzenleme ve takdir yetkisi tanınması, temel hak ve özgürlüklerin olağan dönemlerden daha geniş biçimde sınırlandırılması sayılabilir.
- 1982 anayasası olağanüstü yönetim usullerini iki başlık altında düzenlemiştir.Bunlardan birincisi olağanüstü haller, ikincisi ise sıkıyönetim, seferberlik ve savaş halidir.
- 1982 anayasasına göre olağanüstü hal iki farklı nedenden birine dayanılarak ilan edilebilir.Bunlar tabii afet ve ağır ekonomik bunalım ile şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasıdır.Bu nedenlerden birinin olması durumunda cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan bakanlar kurulu olağanüstü hal ilan edebilir.
- *Bakanlar kurulunun olağanüstü hal ilan etmeden önce milli güvenlik kurulunun görüşünü alması gerekir.
- Olağanüstü hal ilanının süresi 6 ayı geçemez.Olağanüstü hal ilanına ilişkin karar resmi gazetede yayımlanır ve hemen TBMM'nin onayına sunulur.
- *Olağanüstü hal ilanını gerektiren hallerden daha vahim şiddet hareketlerinin yaygınlaşması, savaş hali, savaşı getirecek bir durumun baş göstermesi, ayaklanma çıkması, vatan veya cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışmanın veya ülkenin ve milletin bölünmezliğini içten veya dıştan tehlikeye düşüren şiddet hareketlerinin yaygınlaşması durumunda da ilan edilebilir.
- Sıkıyönetim her defasında ayı aşmamak üzere uzatılması meclisin kararına bağlıdır ancak savaş hallerinde bu süre aranmaz.

(ÜNİTE SONU ÖZET)

*Yürütme organının yapısını genel olarak açıklama

Yasamanın koyduğu kuralları uygulayan ve hukuk düzenini işleten yürütmenin yapısı ülkeden ülkeye farklılık gösterir. Anayasal bir zemine oturtulan bu yapılanma yasama organı ile birlikte o ülkenin hükümet sistemi hakkında bilgi verir. Yürütmenin yapısal farklılığını ve hükümet sistemlerini dikkate alarak ikili bir ayırım yapılabilir. Buna göre başkanlık ve meclis hükümet sistemlerinde tekçi(monist) bir yürütme organı şekillenirken parlamenter ve yarı-başkanlık sistemlerinin yürütme organları ikinci(düalist) bir özellik gösterir.

*Cumhurbaşkanının seçim usulünü anlatabilme ve siyasal konumunu saptama

Anayasaya göre en az 40 yaşını doldurmuş yükseköğrenim yapmış TBMM üyeleri ya da milletvekili

seçilme yeterliliğine sahip Türk yurttaşları halkın yapacağı cumhurbaşkanlığı seçiminde aday olabilir. Seçilen cumhurbaşkanının görev süresi 5 yıl olup en fazla 2 kere seçilebilir. Cumhurbaşkanı Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk milletinin birliğini temsil etme görevine sahiptir ve aynı zamanda anayasanın uygulanmasını ve devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetmekle yükümlüdür. Cumhurbaşkanının yetkileri hayli geniştir. Bu yetkilerden bazıları şunlardır; kanunları bir kez daha görüşmek üzere TBMM'ye geri göndermek, anayasa değişikliği kanunlarını gerekli gördüğü takdirde halk oyuna sunmak, anayasa mahkemesinde iptal davası açmak, TSK'nin kullanılmasına karar vermek, genelkurmay başkanını atamak, MGK'yi toplantıya çağırmak, YÖK üyelerini seçmek, üniversite rektörlerini seçmek, anayasa mahkemesi üyelerini seçmek, Danıştay üyelerinin 4/1'ini seçmek, Yargıtay cumhuriyet başsavcısı ve başsavcı vekilini seçmek, askeri Yargıtay ve AYİM üyelerini seçmek ve HSYK üyelerini seçmek

*Bakanlar kurulunun yapısını kuruluşunu görev ve sorumluluğunu açıklama

Bakanlar kurulu, başbakan ve bakanlardan meydana gelir. Başbakan cumhurbaşkanınca atanır ve belirlediği bakanlar kurulunu cumhurbaşkanının onayına sunar. Hükümetin bu şekilde kurulmasının aksine bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri, yetkileri ve teşkilatı kanunla düzenlenmektedir. Bakanlar kurulu sahip olduğu yetki ve görevler dikkate alındığında asıl icra organı olarak faaliyet göstermektedir. Bakanlar kurulu içinde kurulun başkanı konumundaki başbakanın hem hukuki hem de siyasi olarak önemli bir ağırlığı bulunur. Başbakan bakanlar kurulunun başı olarak bakanlıklar arasındaki işbirliğini sağlamakta ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir. Bakanların TBMM'ye karşı kişisel ve kolektif olmak üzere 2 tür sorumlulukları bulunur.

*Anayasanın öngördüğü hükümet sistemini belirleme

1982 anayasası ilk hali itibarıyla yasama ve yürütme ilişkileri bakımından parlamenter bir hükümet sistemi öngörmüştür. Anayasal şema dikkate alındığında her ikisi de yasama organından kaynaklanan ikili bir yürütme organı kurgulanmıştır. Buna göre cumhurbaşkanının seçimini TBMM yaparken hükümetin görevine devam edebilmesi meclisin güvenoyuna bağlı kılınmıştır. Ayrıca 105. maddede düzenlendiği üzere cumhurbaşkanının tek başına yapacağı işlemlerin dışındaki bütün işlemleri için başbakanın ve ilgili bakanın karşı imzası öngörülmek suretiyle sorumlu icra makamının hükümet olduğu vurgusu da yapılmıştır. Keza, cumhurbaşkanının vatana ihanet gerekçesi dışında siyasal açıdan sorumsuzluğu kabul edilmiştir. Böylece 1982 anayasasıyla bir parlamenter sistemin temel esasları düzenlenmiş olsa da cumhurbaşkanının çok kapsamlı ve etkili yetkilerle donatılması klasik parlamentarizmin dışına çıktığının bir göstergesidir. 2007 yılında yapılan 5678 sayılı anayasa değişikliği kanunuyla cumhurbaşkanının seçim usulü değiştirilmiş olup bu radikal farklılaşma hükümet sistemini de önemli ölçüde etkilemiştir. 2007 değişikliği ile yapısal olarak bir yarı-başkanlık sisteminin kurulduğunu söylemek mümkün olmakla beraber Fransa modeli bir hükümet modeline ulaşılması daha fazla anayasal yetkinin cumhurbaşkanına aktarılmasına bağlıdır.

*Olağanüstü yönetim usullerini birbiriyle karşılaştırma

Olağanüstü yönetim usulü devletin olağan hukuk kuralları ve uygulamaları ile başa çıkmasına olanak bulunmayan afet, ayaklanma, iç savaş, savaş gibi ulusun ya da devletin varlığına ve geleceğine yönelik tehlike ve tehdit oluşturan olağandışı bir durumla karşılaşması halinde bunu ortadan kaldırabilmek için başvurduğu istisnai yönetim biçimidir. Demokratik bir rejimde olağanüstü yönetim usulleri keyfi yönetimler değildir. O nedenle bu yönetimler günümüz demokrasilerinde

anayasa ve yasalar tarafından düzenlenir ve hukuk içinde yer alır.Olağanüstü yönetim usullerinin özellikleri arasında bunların geçici ve istisnai olması yürütme organına ve idareye olağan dönemlerden daha geniş düzenleme ve takdir yetkisi tanınması temel hak ve özgürlüklerin olağan dönemlerden daha geniş biçimde sınırlanması sayılabilir.1982 anayasası olağanüstü yönetim usullerini iki ana başlık altında düzenlemiştir.Bunlardan birincisi olağanüstü haller, ikincisi ise sıkıyönetim, seferberlik ve savaş halidir.1982 anayasasına göre olağanüstü hal iki farklı nedenden birine dayanılarak ilan edilebilir. Bunlar tabii afet ve ağır ekonomik bunalım ile şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasıdır.

Bu nedenlerden birinin baş göstermesi durumunda cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan bakanlar kurulu olağanüstü hal ilan edilebilir.Ancak olağanüstü hal ilanı şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması nedenine dayanıyorsa bakanlar kurulunun olağanüstü hal ilan etmeden önce mili güvenlik kurulunun görüşü bakanlar kurulu için bağlayıcı değildir.Olağanüstü hal bütün ülkede ya da belirli bir ya da birden fazla bölgede ilan edilebilir.Olağanüstü hal ilanının süresi 6 ayı geçemez.Olağanüstü hal ilanına ilişkin karar resmi gazetede yayımlanır ve hemen TBMM'nin onayına sunulur.Meclis tatilde ise derhal toplantıya çağırılır.TBMM, olağanüstü hal süresini değiştirebilir, bakanlar kurulunun istemi üzerine her defasında 4 ayı geçmemek üzere süreyi uzatabilir veya olağanüstü hali kaldırabilir.

ÜNİTE:8

***YARGI İŞLEVİNİN ANLAMI;** Erkler ayrılığının genel esasları içinde yasama organı kural koyma işlevini yerine getiren yürütme organı da asıl olarak yapılan hukuksal düzenlemeleri hayata geçirme ya da bir diğer deyişle yürütme işini gerçekleştirmektedir.

-Yargı organı hukuksal düzenin dışına çıkılması ya da bunun ihlal edilmesi durumunda ortaya çıkan uyuşmazlıkları çözme işini üstlenmiştir.Bu işlev kanunla oluşturulan mahkemeler eliyle yerine getirilir.

-Yargı işlevi içerik ve biçimsel ölçütlere göre değerlendirilir.

*içerik bakımından yargı işlevinin 3 unsuru bulunur.

1)Ortada bir hukuki uyuşmazlığın ve bundan kaynaklanan bir hukuka aykırılığın var olması

2)Söz konusu uyuşmazlığın yargı organı tarafından saptanması

3)Mevcut hukuka aykırılığı giderecek bir yaptırım uygulanması ve böylece hukuksal düzenin yeniden tesis edilmesi

-Yargı işlevi, bağımsız yargı makamlarının hukuki uyuşmazlıkları ve hukuka aykırılık savlarını verdikleri kesin hükümlerle çözme ve karara bağlama faaliyetidir.

***KESİN HÜKÜM;**Yargı makamlarının hukuki uyuşmazlıkları aksi ispat edilemeyecek tarzda çözen karar.

-Yargı Bağımsızlığı Kavramı;Hakimin bağımsızlığı anlamına gelen yargı bağımsızlığı, yargıcın önüne gelen bir davayı herhangi bir baskı altında kalmadan görüp karara bağlamasını ifade eder.

***YARGI BAĞIMSIZLIĞI;** Hakimlerin kararlarını verirken her açıdan özgür olmaları, hiç bir baskı ve etki altında kalmadan hareket etmeleridir.

-Hakimin bağımsızlığının sağlanması noktasında öne çıkan kavramlardan biri de hakimin nesnellidir.

***NESNELLİK;** Hakimlerin görevini yerine getirirken sahip oldukları siyasal, toplumsal, dinsel, geleneksel ve ahlaki düşünce ve inanışlardan sıyrılmaları ve uzaklaşmalarını gerektirmektedir.

*HAKİMLİK GÜVENCESİ; Hakimlerin görevlerini her türlü baskıdan uzak biçimde tam bir güven ve yansızlık ortamından gerçekleştirebilmeleri için öngörülen kurallar ve önlemler bütünüdür.

*Hakim ve savcılarının güvenceleri

-Hakimler ve savcılar azlolunamazlar

-Hakimler ve savcılar kendileri istemedikçe anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamazlar

-Bir mahkemenin yada kadronun kaldırılması nedeniyle de olsa aylık ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamazlar

-Bağımsızlığın sağlanması için öngörülen en önemli güvence hakimler ve savcılar kuruludur.

*HSK'nın başkanı adalet bakanı, bakanlık müsteşarı kurulun doğal üyesidir.

-YARGI KOLU KAVRAMI VE ANAYASADA DÜZENLENEN TÜRLERİ

*Yargı kolu; Kararları son inceleme mercii olarak aynı yüksek mahkemede temyiz edilen mahkemelerin oluşturduğu düzen biçiminde tanımlanır.

*1982 anayasasının üçüncü bölümünde düzenlenen yargı organına ilişkin olarak yargı kollarının üst derece mahkemeleri öngörülmüştür. Buna göre; anayasa mahkemesi, yargıtay, daniştay, askeri yargıtay, askeri yüksek idare mahkemesi ve uyuşmazlık mahkemesidir.

-Sayıştay; Merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını TBMM adına denetleyen sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlayan ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yerine getiren anayasa mercisidir.

*Anayasa yargısı; Anayasa ile kanunlar arasındaki hiyerarşik ilişkinin doğal sonucu olarak ortaya çıkan anayasa yargısı, kanunların kendisine kaynaklık eden anayasaya aykırı olup olmadığının denetlendiği yargı kolunu ifade eder.

-Anayasa mahkemesi, anayasa yargısını işleten yüksek mahkeme olarak öngörülmüştür. Buna göre mahkeme 17 üyeden oluşur, bu üyelerin üçünü TBMM, diğer 14 ünü ise cumhurbaşkanı seçer.

-Anayasa mahkemesi üyelerinin görev süresi 12 yıl olup ikinci kez seçilmeleri mümkün değildir. Mahkeme üyeleri 65 yaşını doldurunca emekliye ayrılırlar.

*Adli yargı; Olağan ve genel yargı kolu olan adli yargı diğer yargı kollarının görevine girmeyen davalara bakmaktadır. Adli yargı ilk derece mahkemeleri ve üst derece mahkemeleri olmak üzere 2 ye ayrılır.

-İlk derece mahkemeleri de hukuk ve ceza mahkemeleri olmak üzere 2 ye ayrılır.

*Hukuk mahkemeleri; Sulh ve asliye hukuk, ticaret, aile, tüketici, kadastro, iş, fikri ve sınai haklar mahkemeleridir.

*Ceza mahkemeleri; Sulh, asliye ve ağır ceza mahkemeleridir.

-Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen kanunla başka adli yargı mercilerinin görev ve yetki alanına bırakılmayan karar ve hükümlerin son inceleme mercii olarak çalışır.

*İdari yargı; İdari işlem ve eylemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların ayrı bir yargı düzenindeki mahkemelerce çözümlenmesi sistemini ifade eder.

-İdare ve vergi mahkemeleri ilk derece mahkemesi, bölge idare mahkemeleri ise itiraz mercii olarak öngörülmüştür.

-Daniştay idari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı makamına bırakılmadığı karar ve hükümlerinin son inceleme merciidir.

*Askeri yargı;Askeri yargıtay ceza yargılamasının yüksek mahkemesi olup askeri mahkemeler ve disiplin mahkemeleri bu yargı kolunun alt derece mahkemeleridir.

-Askeri yargıtay, askeri mahkemelerin karar ve hükümlerinin son inceleme mercidir.

*Uyuşmazlık yargısı;Farklı yargı kollarındaki mahkemelerin arasında çıkan uyuşmazlıkları çözmek üzere kurulmuştur.

-Uyuşmazlık mahkemesi adli, idari ve askeri yargı makamları arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını sonlandırmakla yetkilidir.

-Mahkemenin başkanlığını anayasa mahkemesince kendi üyeleri arasından seçtikleri üye yapar.

***TÜRK ANAYASA MAHKEMESİNİN GÖREV VE YETKİLERİ**

-Anayasa mahkemesi kanunların, kanun hükmünde kararname ve TBMM içtüzüğüne anayasaya şekil ve esas bakımından uygunluğunu denetleme yetkisine sahiptir.

-Anayasa mahkemesi bireysel başvuruları kabul etme yetkisiyle donatılmıştır.

-Anayasa mahkemesi yüce divan sıfatıyla yargılama yetkisine sahiptir.

-Siyasi partilerin kapatılması davalarına bakar ve mali denetimlerini gerçekleştirir.

-Meclis kararıyla milletvekili sıfatlarının düşürülmesi ile milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması işlemlerinin anayasaya uygunluk denetimini yapar.

-Uyuşmazlık mahkemesinin başkanını kendi üyeleri arasından seçer.

*1982 anayasası normların anayasaya uygunluk denetimine ilişkin olarak iptal davası ve itiraz yolu olmak üzere 2 başvuru imkanı öngörmüştür.

1)İptal davası (soyut norm denetimi); Anayasa değişikliği kanunları dahil olmak üzere bütün kanunlar için şekil gerekçesiyle dava açma yetkisi sadece cumhurbaşkanına veya TBMM üyelerinin üye tam sayısının en az 5/1 ine tanınmıştır.

2)İtiraz yolu(somut norm denetimi); İtiraz yoluna konu olan işlemler sadece kanunlar ve kanun hükmünde kararnamelerdir.

*İtiraz yolunun işletilebilmesi için bazı koşullar gerekir;

-Görülmekte olan bir dava olmalıdır.

-Bu davalara bakan bir mahkeme bulunmalıdır.

-Davada uyuşmazlığın çözümü için uygulanacak kanun yada KHK niteliğinde bir norm bulunmalıdır.

-Mahkeme hakimin uygulanacak normu anayasaya aykırılık bulması yada dava taraflarının anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görmesi gerekir.

*Anayasa mahkemesi ilk derece mahkemesinin anayasaya aykırılık iddiasıyla kendisine başvurması üzerine işin kendisine gelişinden itibaren 5 ay içinde kararını verip açıklamak zorundadır.

-ANAYASA MAHKEMESİNİN KARARLARININ NİTELİĞİ

-Kararları kesindir.

-İptal kararları gerekçesi yazılmadan açıklanamaz.

-İptal kararı ile anayasa mahkemesi kanun koyucu gibi hareket edemez ve yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.

-Kanun, KHK, TBMM içtüzüğü ya da ilgili hükümleri kendilerine ilişkin iptal kararlarının resmi gazetede yayımlandığı tarihten itibaren yürürlükten kalkarlar.

-İptal kararları geriye yürümez.

-Anayasa mahkemesi kararları resmi gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme, yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzel kişileri bağlar.

(ÜNİTE SONU ÖZET)

*Yargı işlevini açıklama

Devletin 3 temel işlevinden birini meydana getiren yargı organının faaliyet alanının ve işlemlerinin belirginleştirilmesi onun gördüğü işlevin ne anlama geldiğini de göstermektedir. Buna göre erkler ayrılığının genel esasları içinde yasama organı kural koyma işlevini yerine getirirken yürütme organı da asıl olarak yapılan hukuksal düzenlemeleri hayata geçirme ya da bir diğer deyişle yürütme işini gerçekleştirmektedir. Yargı organı ise hukuksal düzenin dışına çıkılması ya da onun ihlal edilmesi durumunda ortaya çıkan uyuşmazlıkları çözme işlevini üstlenmiştir. Bu işlev kanunla oluşturulan mahkemeler eliyle yerine getirilmektedir.

*Yargı bağımsızlığı kavramının en temel unsurlarını sıralama

Hakimin bağımsızlığı anlamına gelen yargı bağımsızlığı yargıcın önüne gelen bir davayı herhangi bir baskı altında kalmaksızın görüp karara bağlanmasını ifade etmektedir. Yargı bağımsızlığı kavramının 2 ana unsuru bulunmaktadır. Bunlardan ilkinin hakim bağımsızlığı oluştururken diğerini hakimlik güvencesi meydana getirir. Dolayısıyla yargı bağımsızlığının anlaşılabilmesi için bu iki unsurun birbirinden soyutlanmaması gerekir. Çünkü hakimlik güvenceleri onlardan yararlanacak olan hakimlerin bağımsızlığını somutlaştıran önlemler demetini bağımsızlık ise bunun sonucunda ulaşılacak istenen amacı meydana getirmektedir.

*Türkiye'deki yargı kollarını birbiriyle karşılaştırma

Yargı kolu kararları, son inceleme merci olarak aynı yüksek mahkemede temyiz edilen mahkemelerin oluşturduğu düzen biçiminde tanımlanır. Tanımın bir unsurunu meydana getiren yüksek mahkeme kavramı ise kesin hüküm verme yetkisini haiz olan ve başka bir mahkemeye bulunmayan yargı makamını ifade eder. Yüksek mahkemeler aynı zamanda yargı kolunu da temsil etmektedir.